

3. Колесник В. В. Введение в рынок ценных бумаг / В. В. Колесник. – К. : А.Л.Д., 1995. – 176 с.
4. Ляшенко В. И. Фондовые индексы и рейтинги / Ляшенко В. И. – К. : Сталкер, 1998. – 320 с.
5. Миркин Я. М. Ценные бумаги и фондовый рынок / Я. М. Миркин. – М. : Перспектива, 1995. – 550 с.
6. Оскольський В. В. Ринок цінних паперів України: погляд через призму діяльності Української фондової біржі / В. В. Оскольський. – К. : УФБ, 2001. – 216 с.
7. Довбенко М. Сучасна теорія портфельних інвестицій / Довженко М., Довженко О. // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 81–92.
8. Шарп У. Ф. Інвестиції / Уильям Ф. Шарп, Гордон Дж. Александер, Джеффри В. Бейли. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 1028 с.
9. Козаков В. Динамічна модель формування інвестиційних портфельів і стан фондового ринку / Козаков В. // Ринок цінних паперів України. – 2005. – № 3-4. – С. 3–15.
10. Татарин Н. Б. Напрями удосконалення державного регулювання функціонування фондового ринку в Україні / Татарин Н. Б. // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – Чернівці, 2006. – Вип. 7. – С. 292–297.
11. Терещенко Г. М. Державне регулювання ринку цінних паперів в Україні / Терещенко Г. М. // Наукові праці НДФІ. – 2005. – № 4(33). – С. 141–149.

УДК 657.1:338.246.87

Гнилицька Л. В.

**МЕХАНІЗМ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Анотація

У статті досліджуються сучасні проблеми організації обліково-аналітичної діяльності як складової частини системи економічної безпеки вітчизняних підприємств. Розглядаються основні напрями здійснення обліково-аналітичної діяльності, її зміст та роль у підготовці інформації, що використовується для прийняття рішень, пов'язаних із забезпеченням стабільного функціонування суб'єктів господарювання.

Annotation

The article explores the current problems of organization of accounting and analytical activity as a part of the economic security of domestic companies. The basic directions of implementation of accounting and analytical activity, its content and role in the preparation of information, used in making decisions related to ensuring the stable functioning of economic entities, are treated.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання організація економічної безпеки на вітчизняних підприємствах потребує системного підходу. На думку провідних вчених, які займаються проблемами безпеки суб'єктів господарювання, під системою економічної безпеки слід розуміти інтеграцію теоретичних підходів і практичних дій, які забезпечують максимально повний захист від усіх видів загроз та небезпек їх діяльності [1-3]. Підтримання економічної безпеки підприємства є одним із напрямів його діяльності. Тому вважаємо, що буде справедливо розуміти під системою економічної безпеки суб'єктів господарювання форму організації діяльності суб'єктів безпеки в структурі підприємства, яка спрямована на захист його економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Така система ефективна лише тоді, коли нею відповідним чином керують, підтримують її стабільне функціонування на всіх рівнях з метою упередження (недопущення) прорахунків в управлінні сталим розвитком підприємства, витоку конфіденційної економічної інформації, порушення правил зберігання комерційної таємниці, економічних диверсій тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та характеристик окремих його складових присвячено чимало праць таких вчених, як І. Білоусова, О. Захаров, С. Єрохін, О. Кириченко, А. Козаченко, О. Ляшенко, Л. Шемаєва. Водночас аналіз наукових публікацій дозволяє констатувати той факт, що в сучасних розробках теорії та методології забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємств існує низка не вирішених питань, які потребують подальшого розгляду.

Однією з найважливіших складових забезпечення економічної безпеки в умовах сьогодення виступає інформаційне забезпечення. Пояснюється це в першу чергу змінами в суспільстві, що поступово перетворюється з індустріального на інформаційне, в якому виробництво та обіг інформації стає однією з головних ланок економіки. Центральне місце у складі інформаційного забезпечення відводиться обліково-аналітичному забезпеченню.

З одного боку, обліково-аналітичне забезпечення є інформаційною основою для моніторингу стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого – специфічним видом професійної діяльності в галузі безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення.

Механізм обліково-аналітичного забезпечення визначається галузевими особливостями діяльності підприємства, його організаційно-правовою формою, завданнями, що ставляться перед службою економічної безпеки, стратегією розвитку підприємства та низкою інших умов. Він передбачає методи збирання інформації, способи її узагальнення та аналізу, а також технології надання безпосереднім користувачам з метою визначення рівня та стану економічної безпеки власного

підприємства чи його потенційних партнерів та конкурентів, діяльність яких може вплинути на стан безпеки підприємства. Таким чином, можна визначити основні напрями здійснення обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства:

- діагностування фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його неспроможності (банкрутства);
- оцінювання стану та рівня економічної безпеки власного підприємства;
- оцінювання стану безпеки та надійності потенційних партнерів та конкурентів;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз та небезпек;
- максимально повне інформаційне забезпечення системи економічної безпеки підприємства та його окремих функціональних підрозділів;
- сприяння гармонізації інтересів підприємства як юридичної особи та окремих співробітників як фізичних осіб з метою мінімізації внутрішніх загроз;
- забезпечення захисту отриманої інформації, яка відноситься до комерційної таємниці підприємства.

Та незважаючи на всю важливість обліково-аналітичної складової у забезпеченні економічної безпеки підприємства, системних наукових досліджень щодо методик та технологій збирання та оброблення обліково-аналітичної інформації у системі економічної безпеки вітчизняних підприємств поки не здійснено.

Мета і завдання статті. Метою статті є визначення позитивних аспектів впливу механізму обліково-аналітичного забезпечення на функціонування системи економічної безпеки вітчизняних підприємств. Завдання статті полягає у дослідженні основних напрямів здійснення обліково-аналітичної діяльності, а також її змісту та призначення у підготовці інформації, що використовується для прийняття рішень, пов'язаних із забезпеченням стабільного функціонування суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи механізм обліково-аналітичного забезпечення як невід'ємного компонента функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, можна визначити його функціональні складові: інформаційну, правову, методичну, технологічну (рис. 1).

Інформаційна складова забезпечення передбачає збирання, оброблення та накопичення інформації про чинники зовнішнього та внутрішнього середовища з метою оцінювання рівня та стану економічної безпеки власного підприємства, його потенційних партнерів і конкурентів, а також формування стратегії та тактики протидії загрозам діяльності підприємства та його сталому розвитку.

Рис. 1. Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки

Правова складова передбачає формування організаційно-правового механізму здійснення обліково-аналітичної діяльності в системі економічної безпеки, який включає:

- чинне законодавство України, що регламентує здійснення господарської та підприємницької діяльності, збирання та отримання інформації, ведення бухгалтерського обліку, забезпечення безпеки тощо;

- постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються визначення порядку отримання та надання інформації, її віднесення до комерційної таємниці тощо;

- статут підприємства та інші нормативні документи суб'єкта господарської діяльності (інструкції, положення, розпорядження тощо), які стосуються організації та здійснення діяльності суб'єктів забезпечення безпеки.

Технологічна складова обліково-аналітичного забезпечення включає в себе набір технологій (процедур), якими володіють аналітики з фінансово-економічної безпеки для отримання, оброблення та надання необхідної інформації безпосереднім

користувачам. Це передбачає впровадження на підприємствах автоматизованих інформаційних систем, застосування яких спонукає до використання різноманітного програмного забезпечення, сучасних засобів обчислювальної техніки та зв'язку.

Слід врахувати, що високий ступінь автоматизації обліково-аналітичної інформації посилює ризик зниження її безпеки, підвищує її уразливість щодо деструктивних дій конкурентів та інших зацікавлених осіб. У зв'язку з цим, впроваджуючи на підприємстві автоматизовані інформаційні технології управління економічною безпекою, необхідно забезпечити відповідні системи їх захисту [4].

В основу технології оброблення та надання обліково-аналітичної інформації покладено певну методику її перетворення. При цьому під методом забезпечення обліково-аналітичною інформацією в системі економічної безпеки розуміють систематизовану сукупність дій, які необхідно здійснити, щоб вирішити певне завдання або досягнути поставленої мети. Методи, що використовуються у процесі обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки, досить різноманітні. Вони включають:

- способи здійснення оперативного обліку (первинне спостереження та документація);
- способи здійснення бухгалтерського обліку (оцінювання та калькуляція, інвентаризація, узагальнення інформації в звітності);
- способи здійснення фінансового та управлінського аналізу (порівняльний, факторний, коефіцієнтний аналіз, аналіз безбитковості);
- спеціальні способи отримання інформації, необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємства;
- способи забезпечення економічної безпеки на підприємстві.

Організація обліково-аналітичного процесу – це специфічний вид професійної діяльності в галузі безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення і характеризується суб'єктами діяльності, формами та принципами її реалізації.

Головною метою здійснення обліково-аналітичної діяльності в системі економічної безпеки є максимально повне забезпечення своєчасною та достовірною інформацією керівників підприємства для прийняття ними управлінських рішень щодо недопущення (упередження) впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на фінансовий стан підприємства.

Суб'єктами реалізації обліково-аналітичної діяльності є фахівці з економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, які повинні володіти знаннями з фінансового та управлінського обліку, фінансового менеджменту, аналізу та безпеки. У Національному класифікаторі професій ДК003:2010 визначено низку професій та посад для фахівців з економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, серед них – аналітик з питань фінансово-економічної безпеки [5].

Згідно з класифікаційними характеристиками представники цієї професії, здійснюючи обліково-аналітичну діяльність, повинні вирішувати такі завдання:

- вміло застосовувати технології із забезпечення фінансово-економічної безпеки, забезпечувати підготовку керівних документів, які стосуються організації діяльності системи фінансово-економічної безпеки підприємства, механізмів управління та взаємодії;

- визначати зовнішні та внутрішні загрози, ризики та небезпеки фінансово-економічної безпеки підприємства;

- здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення щодо оцінки рівня реальних і потенційних загроз фінансово-економічної безпеки підприємства;

- брати участь у створенні та використанні нових технологій щодо зниження загроз і ризиків діяльності підприємства, забезпечення його фінансово-економічної безпеки;

- надавати всім категоріям посадових осіб підприємства інформацію, яка стосується діяльності із забезпечення фінансово-економічної безпеки;

- готувати рекомендації щодо проведення заходів із забезпечення лояльності та надійності персоналу підприємства, його морального та матеріального заохочення;

- здійснювати загальний контроль за діяльністю структурних підрозділів підприємства щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки;

- надавати пропозиції щодо організації взаємодії керівників підрозділу економічної безпеки з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, державними і недержавними підприємствами, установами та організаціями про проведення заходів щодо забезпечення безпеки діяльності підприємства;

- надавати рекомендації щодо розроблення антикризових заходів та забезпечення безпеки підприємства.

В залежності від організаційної структури підприємства суб'єктами обліково-аналітичної діяльності при забезпеченні його економічної безпеки (окрім зазначених фахівців) можуть бути керівники та представники підрозділів, де формується обліково-аналітична інформація, яка може використовуватись для вирішення завдань, пов'язаних із функціонуванням системи економічної безпеки.

Формами здійснення обліково-аналітичної діяльності є організаційно-правові форми, які дозволяють реалізовувати завдання обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства. Керівником підприємства самостійно встановлюється, у якій формі буде здійснюватись обліково-аналітична діяльність при забезпеченні функціонування системи економічної безпеки. Для цього створюються організаційні структури, визначаються права та обов'язки осіб, які безпосередньо здійснюють обліково-аналітичне забезпечення (або сприяють його здійсненню), розробляються механізми отримання необхідної для здійснення цього

забезпечення інформації.

В основу здійснення обліково-аналітичної діяльності покладено принципи підготовки обліково-аналітичної інформації [6-7], що не суперечать принципам забезпечення економічної безпеки підприємства (табл. 1).

Результатом здійснення обліково-аналітичної діяльності є розроблення методики здійснення обліково-аналітичного забезпечення, діагностування фінансово-господарського стану підприємства, визначення рівня та стану його економічної безпеки та безпеки потенційних партнерів і конкурентів, розроблення важелів сприяння гармонізації інтересів підприємства та його співробітників з метою уникнення (послаблення) внутрішніх загроз, а також впровадження заходів боротьби з негативним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Таблиця 1

Принципи підготовки інформації при забезпеченні функціонування системи економічної безпеки

<i>Принципи підготовки інформації</i>	<i>Суть принципу підготовки інформації</i>	<i>Принципи забезпечення економічної безпеки</i>
Обачність	Застосування таких методів оцінки інформації, які запобігатимуть заниженню оцінки зобов'язань і витрат та завищенню оцінки доходів та активів підприємства	Пріоритет заходів попередження (своєчасності)
Послідовність	Постійне (незмінне) застосування підприємством облікової політики, тобто сукупності принципів, методів та процедур	Системності
Безперервність діяльності	Підприємство не має ні наміру, ані потреби ліквідуватися або суттєво зменшувати масштаби своєї діяльності	Безперервності
Повноти інформації	Щоб бути корисною та достовірною, інформація повинна не обмежуватися лише фінансовими показниками, а містити і нефінансові показники, що характеризують стан активів та зобов'язань підприємства	Законності
Доступності форми та змісту	Необхідна інформація повинна викладатися у доступній формі, придатній для сприйняття менеджерами різних рівнів компетентності та освіти	Координації та взаємодії всередині та поза підприємством
Своєчасності	Необхідна інформація повинна супроводжувати будь-які управлінські рішення. Відповідно, порядок та частота надання цієї інформації мають відповідати характеру та періодичності завдань, що розв'язуються менеджментом	Підконтрольності керівництву підприємства
Диференційованості	Інформація, що надається користувачеві, повинна бути необхідною і разом з тим достатньою. Це, з одного боку, дозволить скоротити загальні інформаційні потоки, а з іншого – вноситиме плутанину за рахунок наявності та переробки непотрібної інформації	Компетентності

Висновки. Проведені дослідження дають можливість визначити низку позитивних моментів впливу механізму обліково-аналітичного забезпечення на функціонування системи економічної безпеки вітчизняних підприємств.

По-перше, механізм обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів та засобів, за допомогою яких підприємство здійснює цілеспрямовані дії в галузі забезпечення своєї безпеки.

По-друге, застосування механізму обліково-аналітичного забезпечення в процесі управління підприємством підвищує рівень його економічної безпеки, дозволяє оцінити можливий негативний вплив зовнішніх та внутрішніх загроз на стан економічної безпеки підприємства, проаналізувати ефективність вжитих заходів щодо забезпечення економічної безпеки та оцінити збиток від негативних впливів на його діяльність.

По-третє, використання обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства дозволяє послабити вплив внутрішніх загроз та небезпек (наприклад, виробничих, фінансових, комерційних, кадрових) за рахунок зменшення невизначеності його внутрішнього середовища, що дає можливість поліпшити результат функціонування підприємства.

По-четверте, реалізація обліково-аналітичного забезпечення в процесі управління системою безпеки на підприємстві дає можливість уникнути низки зовнішніх та внутрішніх загроз (наприклад, запобігти загрозі поглинання, необґрунтованості товарної, цінової та збутової політики, зниженню ефективності використання ресурсів тощо).

Література

1. Гончаренко Л. П. Управление безопасностью : учебное пособие / Гончаренко Л. П. – М. : КНОРУС, 2010. – 272 с.
2. Кириченко О. А. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах глобальної фінансової кризи : монографія / [Кириченко О. А., Денисенко М. П., Сідак В. С. та ін.]. – К. : ІМБ Університету «КРОК», 2010. – 412 с.
3. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Класифікатор професій України ДК 003:2010. – К : КНТ, 2010. – 247 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (із змінами). Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0391-99>.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

УДК 339.138

Горбачова О. М., Захаров О. І.

ДІАГНОСТИКА ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ КОМПАНІЇ

Анотація

В статті розглянуто типи організаційних структур компаній, проаналізовано їх зміну протягом життєвого циклу. Виділені основні переваги та недоліки організаційних структур різних типів. Розроблено діагностичну карту організаційних структур компанії відповідно до етапу життєвого циклу.

Annotation

In the article the types of organizational structure of companies are considered; their change during a life cycle is analyzed. Basic advantages and lacks of organizational structures of different types are selected. The diagnostic card of organizational structures of company in accordance with the stage of life cycle is worked out.

Постановка проблеми. Поточне століття асоціюється з епохою змін, коли всі значущі події розвиваються прискореними темпами. З високою швидкістю змінюються не тільки технології, але постійно трансформуються умови бізнесу. Часті зміни ускладнюють суб'єктам господарювання завдання вибору організаційної структури, форм взаємодії з партнерами та організації бізнес-процесів, що дозволяють сформувати конкурентні переваги, успішно позиціонуватися на ринку і забезпечити подальший розвиток. Проблема виживання організацій в швидко змінному навколишньому середовищі актуальна для всіх розвинених країн. Не менш гостра вона і в Україні, що знаходиться в умовах гострої економічної кризи.

Щоб утримати та укріпити досягнуті позиції в ситуації, що склалася, слід підтримувати планомірний, цілеспрямований і керований процес організаційного розвитку, тобто забезпечити високий рівень пристосованості організації до швидких змін у зовнішньому середовищі.

Найважливішою умовою ефективного управління стає аналіз рівня та стадії розвитку, життєвого циклу організації. Це дозволить зрозуміти, на якій стадії